

40 letnica SPV – PREVENTIVI V PROMETU NA POT

Ob posebnem dogodku kot je 40-letnica delovanja Sveta za preventivo in vzgojo v cestnem prometu, ki je bil ustanovljen 22. decembra 1971, je prav, da se ozremo nazaj, na dolgo pot, ki se je pričela že veliko prej. Pot preventivnih aktivnosti v prometu je namreč zelo dolga, pričela se je s prvimi pravili ob začetku prejšnjega stoletja, ko se je pojavilo na naših takrat še kolovozih nekaj avtomobilov.

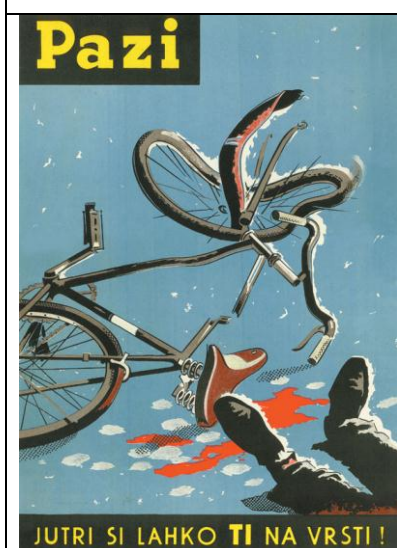
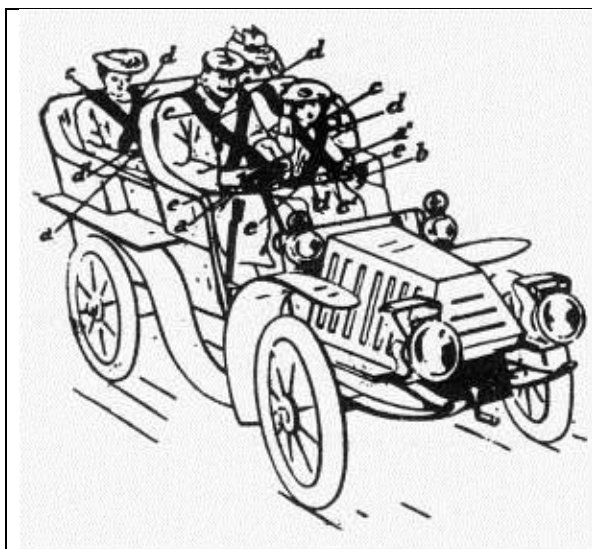
Pogled v preteklost

Začetki preventivnega delovanja v prometu na Slovenskem so že zelo stari. Prvi zapisi o prometnih nasvetih v šolah segajo v daljne leto 1908, ko so šolarje opozarjali, da se za avti ne meče kamenja in se jim da prostor na cesti. Vesten kronist bi gotovo lahko spremljal spremembe v odnosu do avtomobila, ki je postopoma prešel pot od žrtve do ene glavnih nevarnosti za šibkejše udeležence.

Podrobnejša in dobra navodila, kako naj ravnajo otroci na cesti, lahko najdemo v napotkih o pouku šolske mladine o nevarnosti v prometu, ki jih je izdala Kraljevska uprava Dravske banovine leta 1931.

Spremembe so nastale zlasti po II. svetovni vojni, ko so v letu 1954 na tedanjem Državnem sekretariatu za notranje zadeve LRS v okviru prometne policije začeli s prometno preventivno dejavnostjo. Ustanovljen je bil poseben **Referat za varnost in vzgojo v cestnem prometu**. Delo je potekalo predvsem po šolah in Avto moto društvih. Organizirana so bila predavanja in prvi šolski krožki **Pionirjev - prometnih miličnikov**, ki so pod nadzorom tedanjih miličnikov usmerjali promet, spremljali otroke in starejše ob prehodih čez cesto, pa tudi kaznovali nedisciplinirane udeležence v prometu.

Da bi prizadevanja za prometno varnost še okrepili, so v letu 1958 ukinili referat in ustanovili **Republiški koordinacijski Odbor za vzgojo in varnost v cestnem prometu**, saj se je število smrtnih žrtev zaradi prometnih nesreč povzpelo na 92. Že v letu 1959 je ta odbor organiziral veliko javnih predavanj z diapozitivi in kratkimi filmi, vključila pa so se že tudi javna občila.

V iskanju najbolj ustrezne oblike organiziranosti in pogojev za delo je bila v letu 1960 ustanovljena **Republiška Komisija za vzgojo in varnost v cestnem prometu pri tedanjem Državnem sekretariatu za notranje zadeve**, kot strokovni organ, ki je zaradi boljšega dela vključeval tudi zunanje sodelavce. Komisija je delovala v treh podkomisijah: za vzgojo v šolah, za organizacijo akcij in pripravo gradiva ter za usklajevanje dela članov komisij, podkomisij in občinskih organov. V nadaljnjih letih je Komisija posvetila največ dela pripravam gradiva, snemanju prometno vzgojnih filmov, akcijam in vzgoji v šolah, seveda pa tudi organizaciji občinskih organov za prometno vzgojo.

Republiški Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu je bil ustanovljen na podlagi 66. člena tedanjega Zakona o varnosti cestnega prometa v SR Sloveniji. Izvršni svet je na podlagi tega člena 22. decembra 1971 imenoval predsednika Borisa Čižmeka - Bora, tajnika Draga Suhija in 23 članov. Svet je začel delovati v letu 1972.

V letu 1975 je prišlo s spremembami ustavnih načel tudi do sprememb sestave in vloge Sveta. Namesto dotedanjih 25 individualnih članov, je bilo v Svet imenovanih 36 članic - pravnih oseb,

organov in organizacij, zavodov in skupnosti, ki so lahko kakorkoli prispevali k boljši prometni varnosti. Kot priznan strokovnjak in eden od začetnikov preventivnega dela v prometu je bil v Svet ponovno imenovan akademik prof. dr. Janez Milčinski.

Ves čas delovanja republiškega in nato nacionalnega sveta so pomembno vlogo opravljali **Občinski sveti za preventivo in vzgojo v cestnem prometu**, ki na lokalni ravni opozarjajo na glavne probleme prometne varnosti, vodijo akcije in skrbijo za preventivno in vzgojno delo. S spremembami lokalne samouprave, ko se je število občin povečalo od 65 na 147, se je ta sistem skoraj v celoti porušil in smo potrebovali več kot dve leti, da je ponovno zaživel delo v skoraj 100 novih lokalnih organizacijah. Prehod na kasnejših 193 in sedanjih 212 občin je bil nekoliko lažji, vendar zaradi vedno večjih pričakovanj in zahtev po boljši varnosti izredno odgovoren in zahteven.

Novi občinski sveti ali komisije so ustanovljeni v večini večjih občin, vrsta manjših pa se povezuje v skupne komisije, saj tako lažje pritegnejo k sodelovanju strokovnjake, poleg tega so problemi podobni in pogosto lažje rešljivi, če so pripravljene skupne akcije več lokalnih skupnosti. Najpomembnejše delo na lokalni ravni je prav v tem, da sprejmejo ljudje prometno varnost kot način življenja in vrednoto, za katero mora vsak posameznik opraviti svoj del nalog kot udeleženec v prometu s strpnim in varnim ravnanjem ali kot strokovnjak s svojim strokovnim delom. Pri delu občinskih svetov bo v prihodnje pomembno tudi regijsko povezovanje, da bi učinkoviteje prispevali k reševanju problemov, ki presegajo občinske okvire.

V Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu so se vedno združevali ljudje, ki so želeli s svojim znanjem in prizadevnostjo prispevati k hitrejšemu izboljšanju stanja prometne varnosti. Boris Čižmek - Bor je vodil Svet od leta 1972 do leta 1984, ko ga je zamenjal Ivan Winkler in ga vodil do leta 2003. Nadomestil ga je mag. Bojan Žlender, ki je Svet vodil kot predsednik do konca leta 2006. Ob zaposlenih v Svetu, predvsem pa sodelavcev iz posameznih ministrstev, organizacij, univerze in inštitutov so sekretarska dela opravljali:

- Drago Suhi 1972-1974
- prof. Nuša Topolšek od leta 1974 - 1982
- mag. Marko Miš od leta 1982-1984

- mag. Bojan Žlender od leta 1984 - 2003
- Robert Štaba od leta 2003 do konca leta 2006

S 1. januarjem 2007 je Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu Republike Slovenije prešel pod okrilje Ministrstva za promet, in sicer je deloval v okviru Direkcije RS za ceste kot sektor. Naloge in dejavnosti sveta so ostale enake, tako da se preventivno delo s področja cestnega prometa nadaljuje v sodelovanju z drugimi ministrstvi ter občinskimi sveti za preventivo. Od 1.9.2010 pa je Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu sektor znotraj novoustanovljene Javne agencije Republike Slovenije za varnost prometa.

Naloge in preventivne aktivnosti SPV so bile od nekdaj namenjene predvsem šibkejšim udeležencem v prometu, v prvi vrsti seveda otrokom in mladostnikom, starejšim, pešcem in kolesarjem, ključni problemi na katere je SPV opozarjal pa ostajajo alkohol, hitrost ter uporaba varnostnega pasu. SPV je dolgo vrsto let ena najbolj aktivnih institucij, ki izvaja preventivne aktivnosti in prometno vzgojo v osnovnih šolah, vrtcih ter v zadnjih letih tudi srednjih šolah.

Najbolj prepoznavne preventivne aktivnosti v preteklih letih so bile:

- Tekmovanja Kaj veš prometu ter akcija Varno kolo s pregledom koles, promocijo kolesarske čelade Bistro glavo varuje čelada
- Prometna značka v vrtcih in začetnih razredih osnovne šole
- Akcija – 10 % na nacionalni ravni
- Brezhibno vozilo – varno vozilo
- Akcije Hitrost ubija ter Hitro je hitro prehitro
- Akcija Alkohol ubija, ki so se izvajale pod skupnim dobro prepoznavnim imenom Vozimo pametno
- Aktivnosti ob začetku šolskega leta z rumenimi ruticami za prvošolce ter akcijo Šolska pot, knjižicami Prvi koraki v svetu prometa

- Akcija Bodi preViden, s predhodnicami Stopimo iz teme ter uspešno promocijo kresničke ter v zadnjih letih odsevnega traku
- Akcije za spodbujanje uporabe varnostnega pasu od Varnostni pas – vez z življenjem, Je vaš otrok pripet, Prva vožnja – varna vožnja ter novejši zelo uspešen projekt Pasavček
- Aktivnosti Mladi voznik, Prometne delavnice po srednjih šolah
- Mednarodne znanstvene konference Globalna varnost v sodelovanju z ZVD ter nemškimi DVR

SPV je bil izredno produktiven pri izdaji raznih prometno-preventivnih gradiv, kot so plakati, knjižice in strokovna gradiva, ki so bili v prvi vrsti namenjeni širši javnosti in delovanju občinskih SPV.

SPV je izredno dobro sodeloval tudi z drugimi državnimi ustanovami, kot so predvsem Policija ter Ministrstvo za notranje zadeve, v zadnjem času pa tudi druga Ministrstva za promet, šolstvo in zdravje. Sodeloval pa je tudi s številnimi civilnimi organizacijami in združenji, ki jih je v času samostojne Slovenije vedno več, AMZS, ZZŠAM, Rdeči Križ, Fundacija Z glavo na zabavo in številnimi drugimi. Zelo aktiven pa je bil tudi v sodelovanju z družbeno odgovornimi podjetji, ki so v preteklosti podprli marsikatero preventivno akcijo in gradivo, ki jih brez njih ne bi bilo (zavarovalnice).

Že od začetka delovanja je bil SPV RS povezan tudi izven slovenskih meja, v začetku predvsem s preventivnimi organizacijami na področju Jugoslavije, po osamosvojitvi pa v širšem evropskem prostoru. Iz sodelovanje z nemškim DVR se je rodila tudi mednarodna znanstvena konferenca Globalna varnost. SPV je vrsto let že aktivni član svetovne preventivne organizacije PRI ter združenja znanstvenih institutov s področja prometa FERSI. Prav tako je aktiven že vrsto let tudi pri mednarodnih projektih, kot so SARTRE, ROSE 25, SUPREME, VAMOS ter zadnji DRUID, iz katerih smo lahko neposredno črpali znanje in ideje, ki so se nemalokrat udejanile tudi v slovenski zakonodaji.

SPV je vsa leta tudi konstruktivno sodeloval pri pripravi zakonodaje in programskih dokumentih s področja prometa in varnosti v prometu.

Pot slovenske preventive je dolga, nekaj časa jo hodi tudi SPV, seveda pa nikoli na tej poti ni bil osamljen, ampak vedno v družbi zavzetih posameznikov in organizacij, tistih, ki jim je varnost na prvem mestu, ki so s svojimi idejami, dejanji in voljo prispevali in oblikovali današnje bolj varno okolje za vse nas. Zato je prav, da se ob takem jubileju ponovno spomnimo tako preteklih časov in aktivnosti, kot ljudi in organizacij, ki so za njimi stale, ter se jim res iskreno zahvalimo za vse opravljeno. HVALA.